

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Małeta synagogi w Gąbinie w aneksie judaistycznym PME. Fot. Michał Przeździak
Gombin synagogue model in the Judaica annexe in The State Ethnographic Museum
in Warsaw. Photo by Michał Przeździak

ADAM CZYŻEWSKI

SYNAGOGA W GĄBINIE. GENEZA PROJEKTU REKONSTRUKCJI THE SYNAGOGUE IN GOMBIN. ORIGINS OF THE RECONSTRUCTION PROJECT

Drewniana synagoga w Gąbinie. Wybudowano ją w 1710 roku¹. Spłonęła doszczętnie w 1939 roku, podpalona przez Niemców (Zamość 1997; Czyżewski 2013). Budowle takie jak ta pozostawiają po sobie legendy. W tym wypadku ustnych przekazów zachowało się niewiele, bo Ci, którzy mogliby je powtarzać, zginęli zamordowani w Chełmnie i wielu innych miejscach Zagłady.

Nic nam nie wiadomo o budowniczych. W dawnej Polsce zdolność konstruktorów do wznoszenia wielkokubaturowych, czasem kilkupiętrowych budowli drewnianych, nie była wcale rzadka. Budowano z drewna wielkie pałace, budynki gospodarcze, kościoły, zbory, synagogi. Było go pod dostatkiem, ale też ceniono walory użytkowe takich budowli, przewyższające w powszechnym przekonaniu ryzyko i koszty wynikające z zagrożenia pożarowego.

Synagoga gąbińska była wybitną spadkobierczynią starej sztuki ciesielskiej i wiedzy konstruktorskiej. Jej pierwsze opisy techniczne, plany i rodzaj zwięzłej inwentaryzacji budowlanej przekazał nam Grzegorz Worobjew w 1897 roku, według stanu po przebudowie z 1893 roku

The wooden synagogue in Gombin. It was built in 1710.¹ In 1939 Germans burnt it to the ground (Zamość 1997; Czyżewski 2013), but such buildings do not simply perish, and their legends remain. In this case most of the people who could have told these legends were murdered in Chełmno and many other Holocaust locations.

We do not know much about the builders. In the Poland of old the ability to construct large, often several floor-high wooden buildings was not a rare occurrence and wooden palaces, farm buildings, Catholic and Protestant churches and synagogues were built. Wood was a readily available material. Moreover, such structures were valued for their practicality, more important than the risk and consequences of a fire.

The synagogue in Gombin was a remarkable example of the old carpentry and design. Its first technical details, plans and a concise property condition survey comes from 1897

1| *Eleonora Bergman poddaje w wątpliwość to datowanie, sugerując, że budowla mogła powstać później, nawet w XIX wieku, być może na miejscu wcześniejszego obiektu (Bergman 2013).*

1| *Eleonora Bergman doubts this date and suggests that the building was constructed later, even in the 19th century, perhaps replacing an earlier structure (Bergman 2013).*

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Synagoga w Gąbinie – bima. Fot. Witold Kieszkowski, ze zbiorów IS PAN
The synagogue in Gombin – the bimah. Photo by Witold Kieszkowski, from the IS PAN collection

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Wnętrze synagogi w Gąbinie – Aron ha-ḳodesh. Fot. Witold Kieszkowski, ze zbiorów IS PAN
The synagogue in Gombin, interior – Aron Haḳodesh. Photo by Witold Kieszkowski, from the IS PAN collection

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Synagoga w Gąbinie – tablica z sziwiti stojąca przed amudem (pulpitem dla chazana), pomiędzy Aron ha-koresh a bimah. Fot. Witold Kieszowski, ze zbiorów IS PAN

The synagogue in Gombin – a tablet with shiviti in front of the amud (a stand for hazzan), between the Aron Hakodesh and the bimah. Photo by Witold Kieszowski, from the IS PAN collection

(Worobjew 1897-1900). To opracowanie było przedmiotem szczegółowej analizy Marii i Kazimierza Piechotków (Piechotkowie 1996). Po raz pierwszy, w formie modelu, gąbińską synagogę zrekonstruował Mosze Werbin, autor kilkudziesięciu innych prac odtwarzających w pomniejszonej skali drewnianą architekturę synagogalną dawnej Polski (Piechotkowie 1989).

Szczęśliwie zachowały się również znakomite zdjęcia Witolda Kieszowskiego. Szklane negatywy, przechowywane w archiwum Instytutu Sztuki PAN, ujawniają najdrobniejsze szczegóły, zarówno na elewacjach, jak i we wnętrzu budowli. Przy dużym powiększeniu możemy odczytać misterny rysunek słojuwania desek, o detalach snycerki i napisach nie wspominając. Niestety, wnętrze ujęte zostało tylko w trzech większych planach – ogólnym z widokiem na bimę, szczegółowym widoku całego Aron ha-kodesz i, najbogatszym w teksturę, ujęciu amudu. Pozostałe fotografie pokazują wyłącznie detale – lambrekin wykonany ze sztandaru armii napoleońskiej i kilka polerowanych odblasnic. W tle widoczne są fragmenty ścian, jak w całej synagodze pozbawione polichromii. Czy taka kiedykolwiek istniała? Nie wiemy.

Inne zachowane zdjęcia gąbińskiej synagogi nie ukazują aż tylu szczegółów. O wielu aspektach jej wnętrza nie możemy nic pewnego powiedzieć. Brak jakichkolwiek źródeł ikonograficznych na temat wyglądu galerii babińca i pomieszczeń utworzonych w wyniku przebudowy z 1893 roku pozostawia jedynie pole do domysłów i hipotetycznych rekonstrukcji tworzonych na podstawie planu Worobjewa.

Ciekawych informacji wizualnych o elewacjach synagogi i jej otoczeniu dostarcza amatorski film Sama Rafela z 1937 roku. Widzimy na nim beit midrasz z biblioteką i tajemniczy, bardzo zniszczony budynek z wejściem przesłoniętym drewnianym ekranem. Być może, jeśli jest to słuszny domysł – publiczną latrynę, która w XIX wieku była przedmiotem dumy żydowskich mieszkańców Gąbina, pozbawionego, jak wiele innych polskich miasteczek, jakichkolwiek urządzeń

from Grzegorz Worobjew, who described the synagogue's state after the 1893 alteration (Worobjew 1897-1900). The study was analysed in detail by Maria Piechotka and Kazimierz Piechotka (Piechotka and Piechotka 1996). The synagogue was reconstructed for the first time, as a model, by Moshe Werbin, author of dozens of other scale models recreating Polish historical wooden synagogues (Piechotka and Piechotka 1989).

Fortunately excellent photos by Witold Kieszowski survived to our day. The glass plates, stored in the archive of the Institute of Art at the Polish Academy of Sciences, reveal even the tiniest details of the elevations and the interior. Large magnification shows woodcarving, inscriptions and even the intricate pattern of growth rings on individual planks. Sadly, the interior shots include only three wide-angle views: a long shot with the bimah, a detailed one with the whole Aron Hakodesh, and the most textured one with the Amud. The rest of the photos show only details, like the valance made from a Napoleonic army's banner and several polished sconces, with walls visible in the background. They are devoid of polychromy and we simply do not know whether it ever existed.

Other preserved photos of the synagogue are not so detailed and a lot of the building's interior elements are vague. For example, we lack any iconographic sources about the women's section and the rooms constructed during the 1893 alteration works – we can only guess and rely on the hypothetical reconstructions based on Worobjew's plan.

Sam Rafel's amateur film from 1937 provides interesting information about the synagogue's elevations and surrounding area. We are shown the Beth Midrash with a library and a mysterious, derelict building with a wooden screen covering the entrance – a public latrine,

asenizacyjnych. Nie wykluczone, że pamięć o niej natchnęła wychowanego w Gąbinie, przedwojennego ministra spraw wewnętrznych i premiera Felicjana Sławoja Składkowskiego do forsowania radykalnej reformy asenizacyjnej polskich wsi i miasteczek.

Żadna z żydowskich budowli publicznych w Gąbinie nie przetrwała wojny. Gdyby nie film Rafela, nie wiedzielibyśmy nawet, jak wyglądał żydowski cmentarz, z którego zachowały się tylko pojedyncze strzaskane macewy, w latach 90. XX wieku poskładane w skromne lapidarium przez potomków gąbińskich Żydów i ich polskich współmieszkańców. Nic więc dziwnego, że ten skromny amatorski film, powtórzony w dużych fragmentach w dokumencie Minny Paker-Zielonka *Back to Gombin*, a w całości udostępniany przez Archiwum Spielberga w nowojorskim Muzeum Holokautu, zainspirował mnie do poświęcenia właśnie Gąbinowi powstającego wówczas w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie aneksu judaistycznego stałej wystawy „Czas Świątowania”.

Początkowy zamiar wypożyczenia i skopiowania modelu wykonanego przez Mosze Werbina wkrótce ustąpił miejsca idei opracowania znacznie bardziej precyzyjnej rekonstrukcji i wyeksponowania jej w szklanej kubicznej formie, pod względem funkcji i usytuowania przypominającej bimę. Model wykonał krakowski rzeźbiarz Wojciech Wasilewski na podstawie rekonstrukcji 3D opracowanej wspólnie z architektem i malarzem Michałem Sroka. Na szklanym przekryciu gabloty-bimy, w miejscu domyślnie przeznaczonym na czytanie zwoju Tory, umieszczony jest transparentny ekran z prezentacją trójwymiarowej rekonstrukcji wnętrza. Obecnie zespół pracuje nad przygotowaniem jej interaktywnej wersji, która umożliwi wirtualne zwiedzanie nieistniejącego od siedemdziesięciu pięciu lat budynku na wystawie w PME, w lokalnym Muzeum w Gąbinie, a także za pośrednictwem internetowej strony Gombin Jewish Historical and Genealogical Society.

perhaps, which in the 19th century would be a pride of Jewish residents of Gombin, like a lot of other Polish towns devoid of any sanitation facilities. Perhaps Gombin-born Felicjan Sławoj Składkowski, a pre-war interior minister and prime minister, remembered it when he initiated a radical sanitation reform of Polish towns and villages.

All the Jewish public buildings in Gombin were destroyed during the war. But for Rafel's film, we would not even know what the Jewish cemetery looked like, since only a few cracked matzhevas remained. In the 1990s the descendants of Gombin Jews and their Polish neighbours collected these and turned them into a modest lapidarium. Unsurprisingly this amateur film, whose lengthy fragments re-appear in Minna Paker-Zielonka's documentary *Back to Gombin* and are available in the Spielberg Jewish Film Archive in New York, inspired me to make Gombin the focus of the Jewish annexe at that time being constructed in The State Ethnographic Museum in Warsaw as a part of the "Celebration Time" permanent exhibition.

Initially Moshe Werbin's model was to be borrowed and copied, but later a new idea appeared, a plan to develop a much more detailed reconstruction and exhibit it in a glass cubiform functionally and locationally resembling a bimah. The model was made by Wojciech Wasilewski, a sculptor from Kraków. It is based on a 3D reconstruction developed in cooperation with painter and architect Michał Sroka. A transparent screen presenting the interior's 3D reconstruction is located on the glass roofing of the bimah-case, in the place where usually the Torah scrolls are read. Currently the team is working on the interactive version, which will allow visitors to go on virtual tours of the building that was destroyed 75 years ago. These tours will be available in The State Ethnographic Museum, in the regional museum in Gombin and on The Gombin Jewish Historical and Genealogical Society's website.

Przeł./transl. Jan Sielicki

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY:

- Eleonora Bergman, 2013, *Synagoga i cmentarze żydowskie na Mazowszu*, „Rocznik Mazowiecki”, t./vol. 25, Warszawa: Mazowieckie Towarzystwo Naukowe.
- Adam Czyżewski, 2013, *Na przyszły rok w Gąbinie. Święta w tradycji polskich Żydów*, [w/in:] *Czas świątowania w kulturach ludowych Polski i Europy*, red./ed. A. Czyżewski, Warszawa: Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie.
- Maria i Kazimierz Piechotkowie, 1989, *Modele bóżnic Mosze Werbina*, „Polska Sztuka Ludowa. Konteksty”, t./vol. 43 nr/no. 1-2, Warszawa: Instytut Sztuki PAN.
- Maria Piechotka, Kazimierz Piechotka, 1996, *Bramy Nieba. Bóżnice drewniane na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej*, Warszawa: Wydawnictwo Krupski i S-ka.
- Grzegorz Worobjew, 1897-1900, *Bóżnica*, „Sprawozdania komisji do badania historii sztuki w Polsce”, t./vol. 6, ss./pp. LXXXIX i/and XC.
- Burning of Gombin Shul. Originally Posted at Leon Zamose' Web Site in 1997*, <http://www.zchor.org/synagogue/gburn.html> (ostatni dostęp/last access 5.01.2016).

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

WOJTEK WASILEWSKI

UKRYTE PROPORCJE, MODEL 3D I MAKIETA SYNAGOGI Z GĄBINA

THE SYNAGOGUE IN GOMBIN – HIDDEN PROPORTIONS, A 3D MODEL AND A SCALE MODEL

Kiedy po raz pierwszy zobaczyłem archiwalne zdjęcia gąbińskiego szluz, dotknęły mnie w sposób bardzo emocjonalny. Emocje te towarzyszyły całemu procesowi architektonicznego opracowania i budowy modelu, na wszystkich etapach rozszyfrowywania cyfr, ukrytych proporcji, symetrii i skali obiektu – by przywrócić wyobrażenie zaginionego kształtu tej niezwyklej architektury z początku XVIII wieku.

Fotografie ze zbiorów Instytutu Sztuki PAN wykonane przez Witolda Kieszkowskiego w latach trzydziestych, jakby w przeczuciu konieczności zatrzymania w pamięci, utrwaliły wizerunek wyjątkowo pięknej, drewnianej architektury gąbińskiej synagogi. Cztery ujęcia zarysowują formę budowli – od strony zachodniej, z frontowym głównym wejściem oraz dwoma klatkami schodowymi, prowadzącymi na piętro do części babinca, zamkniętymi symetrycznym układem szkieletowych konstrukcji wieżowych; od strony południowo-zachodniej, z wejściem bocznym przez sień do głównej sali modlitw; od południowego wschodu, ukazujące boczną elewację z dwoma rzędami okien oraz od wschodu – z czterema oknami i lukarną w kolebkowej połąci dachu oraz ostrym skrótem ściany północnej.

When I first saw the archival photos of the Gombin synagogue, I felt deeply touched. Strong emotions continued to be present during the whole process of developing and building the model, deciphering numbers, hidden proportions, symmetries and the scale, all to bring to life a vision of the forgotten early 18th century architecture.

The photographs from the Institute of Art, taken in the 1930s by Witold Kieszkowski, who had intuitively foreseen the need for them, preserved the appearance of the beautiful, wooden architecture of the synagogue. Four views give an idea about the building's form: on the west side the main entrance and two staircases leading to a part of the women's section, closed with symmetrical framing of the towers; on the south-west side – a side entrance to the main prayer hall; on the south-east the side elevation with two rows of windows and finally on the east side – four windows and a dormer in saddle roof with shortened north wall.

*Perspektywa linearna wnętrza synagogi w Gąbinie. Wyk. zespół projektowy
Linear perspective of the Gombin synagogue interior, by the design team*

Elewacja frontowa (zachodnia) synagogi w Gąbinie. Fot. Witold Kieszkowski, ze zbiorów IS PAN
Front elevation (west) of the synagogue in Gombin. Photo by Witold Kieszkowski, from the IS PAN collection

Synagoga w Gąbinie z pocz. XVIII w. – widok ogólny od południowego-zachodu. Fot. Witold Kieszkowski, ze zbiorów IS PAN
The 18th century synagogue in Gombin – south-western view. Photo by Witold Kieszkowski, from the IS PAN collection

Makieta synagogi w Gąbinie, elewacja zachodnia (frontowa). Fot. Wojtek Wasilewski
Model of the Gombin synagogue, West (front) view. Photo by Wojtek Wasilewski

Makieta synagogi w Gąbinie, widok od strony południowo-zachodniej. Fot. Wojtek Wasilewski
Model of the Gombin synagogue, south-western view. Photo by Wojtek Wasilewski

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Gąbin. Wnętrze sali modlitw, widok z góry otwarty, model 3D. Wyk. zespół projektowy Gombin. The prayer hall interior, open plan view, 3D model, by the design team

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Wojtek Wasilewski przy pracy nad makieta synagogi w Gąbinie. Fot. Michał Sroka
Wojtek Wasilewski working on the model of the synagogue in Gombin. Photo by Michał Sroka

Relacja Grzegorza Worobjewa z 1897 roku wraz z późniejszymi archiwaliami w opracowaniu Marii i Kazimierza Piechotków pt. *Bramy Nieba: Synagogi drewniane w dawnej Rzeczypospolitej*, przedstawia charakterystykę synagogi po przeprowadzeniu remontu i częściowej przebudowy pod koniec XIX wieku. Opisuje korpus główny obiektu, jego wnętrza, zmieniony dwurzędowy układ okien w elewacjach północnej i południowej, wejścia i klatki schodowe, proporcje sali modlitw z umieszczoną pośrodku bimą, galerie dla kobiet na drugiej kondygnacji, rozbudowanej bocznymi emporami, oraz trzeciej – na poziomym pomieszczeniu wieżowych, płaski deskowany sufit z okalającymi półkolebkami, a także na ścianie wschodniej rzeźbiony, polichromowany Aron ha-kodesz z inskrypcjami i elementami symboli świątynnych, sylwetami zwierząt, otoczony ornamentami roślinnymi pnączy.

Podstawowym problemem w realizacji modelu makiety był brak rzeczywistych wymiarów. Atmosfera podniosłych emocji nieustannie towarzyszyła obliczeniom i geometrycznym wykresom. Powstawały szkice, rysunki rzutów i przekrojów. Rozczytywanie architektonicznych detali oraz intuicyjne próby określenia skali według wszelkich możliwych odniesień, np. ujętych na fotografiach postaci, a także standardów wysokości balustrad, drzwi czy stopni schodów, doprowadziły do jednoznacznego wniosku – synagogę zbudowano w oparciu o proporcje „złotego podziału”. Ustalone zostały wymiary przyziemia: 16x25,8 m, a wysokość wież odpowiadała szerokość budowli.

Odkrycie to stało się przełomem w definiowaniu kompletnego zwymiarowania zasadniczej konstrukcji oraz praktycznie wszystkich elementów budynku. Model 3D nakreślił wymiar przestrzenny, ukazując niezwykłość zasad kompozycji – ukryte piękno gąbińskiej synagogi. Ciekawym przykładem jest rytm elewacyjnych podziałów. W ścianach południowej i północnej (do linii wieżowego flankowania) ich wielkości wyznacza idealna wartość trzynastu okien. Symetria, pomimo wymiarowej iluzji, buduje harmonię form i ich wzajemnych odniesień. Intrygującymi detalami są np. zakończenia belek konstrukcji więźbowej, wyprofilowane w kształcie siedzących lwów. Bogate

Grzegorz Worobjew's account from 1897 and later studies conducted by Maria Piechotka and Kazimierz Piechotka, titled *Bramy Nieba: Synagogi drewniane w dawnej Rzeczypospolitej* describe the synagogue after its renovation and partial alteration done in the late 19th century. The study discusses the main structure, its interior, the changes done to the double rows of windows in the north and south elevations, entrances and staircases, the proportions of the prayer hall with the centrally located bimah, women's section on the second floor galleries with extended side matroneums and the third one on the tower level, flat wooden roof with side saddles and, on the eastern wall, carved, polichromed Aron Hakodesh with inscriptions and elements of temple symbols and animal shapes surrounded by ornamental vines.

The lack of real dimensions was the main challenge I faced during the model's development. Strong emotions accompanied me when I calculated and drew plans, drafts, cross-sections and projections. The analysis of details and intuitive attempts to define the scale using all the available references – such as the people in the photos and standard dimensions of railings, doors or stairs – led to the conclusions that the synagogue was built according to the golden ratio. This allowed me to find the ground floor's dimensions (16 x 25.8 m) and the height of the towers, which was the same as the structure's width.

This breakthrough discovery was followed by a complete, dimensioned plan of the main structure and almost all other elements. The 3D model revealed the extraordinary rules of composition and the hidden beauty of the synagogue. The rhythm of the divisions on the elevations

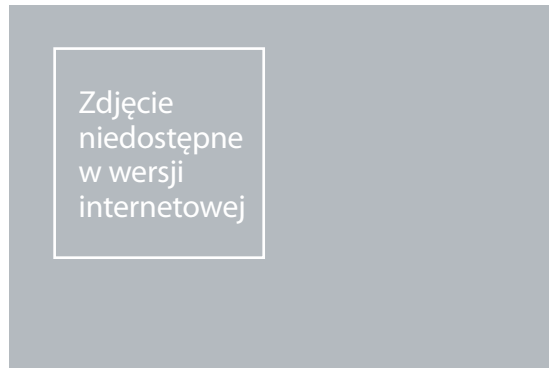

formy wieżowych hełmów, w podstawie na planie kwadratu, rozwijają się przez podziały oktagonalne, a powyżej w szesnastokrotne, rytmicznie załamujące się na przemian płaszczyzny z karbowanej blachy. Zwieńczają je szpice sterczynek zdobionych chorągiewkami, na których umieszczono daty: budowy – 1710 oraz renowacji synagogi – 1893.

Wybór materiałów do budowy modelu wydawał się oczywisty. Aby uzyskać bardziej swobodny odbiór i uwolnić wyobraźnię, ograniczono intensywność surowego drewna na rzecz monochromatycznego wykończenia wszystkich detali. Wyłonił się obraz makiety o walorach typowego modelu z architektonicznej pracowni.

Powstanie makiety otworzyło drogę do urzeczywistnienia idei wirtualnego modelu wnętrza synagogi. Zasadniczo tylko jedno fragmentaryczne zdjęcie z centralnie ujętą bimą przybliżyło jego wyobrażenie. Mieliśmy całkowicie zwymiarowaną zewnętrzną bryłę obiektu, co dawało zachętę do podjęcia wyzwania. W procesie modelowania przestrzennego zbudowana została panorama sferyczna, przywracająca obraz wnętrza gąbińskiej synagogi. Pięknie rzeźbiony Aron ha-kodesz z bogatymi ornamentami można oglądać z każdego miejsca sali modlitwowej w części dla mężczyzn, jak i dwóch poziomów balkonowego babińca.

*Synagoga w Gąbinie, widok od strony południowo-wschodniej.
Fot. Witold Kieszkowski, ze zbiorów IS PAN
The synagogue in Gombin, south-east view.
Photo by Witold Kieszkowski, from the IS PAN collection*

is an interesting example. On the north and south walls (up to the line drawn by the towers) their dimensions are controlled by the ideal number of 13 windows. Despite the illusion, the symmetry provides a harmony of forms and their interrelations. Among many intriguing details we can find for example the roof beam tips sculpted into the shapes of sitting lions. Rich forms of the towers' tented roofs have square bases, which keep dividing by two, first into octagonal planes and higher into sixteen-sided, rhythmically bent tin roof. The roofs are tipped with pinnacles, each adorned with flags bearing the dates of the synagogue's construction (1710) and renovation (1893).

Selecting the materials for the scale model was a simple task. In order to achieve better reception and to set imagination free, the intensity of raw wood was limited and all the details received monochromatic finish, a scale model one would see in an architect's studio.

With the scale model ready, it was now possible to create the virtual model of the synagogue's interior. However, we had only its partial view, with the centrally placed bimah for reference. On the other hand, the structure was completely dimensioned, which encouraged

Z wirtualnej głębokości zdawał się płynąć śpiew kantora wołającego:

„Uradowałem się kiedy mi powiedzieli: „Pójdziemy do domu Pańskiego”... Jeruzalem... Dokąd wstępują plemiona, plemiona Pańskie, aby na świadectwo Izraela wysławiać Pańskie imię... Proście o pokój dla Jeruzalem... Gwoli braciom i towarzyszom moim, życzę tobie pokoju...”

Opracowanie architektoniczne, budowa makiety, modelu 3D i panoramy sferycznej wnętrza:

Autor projektu – Wojtek Wasilewski

Współpraca – Michał Sroka i Piotr Opaliński

Korekty tekstów hebrajskich – Ewa Gordon

Makieta w skali 1:30, a także animacja modelu 3D prezentowane są na stałej wystawie w Dziale Judaików Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie.

*Makieta synagogi w Gąbinie, widok od strony południowo-wschodniej.
Fot. Wojtek Wasilewski*

Model of the Gombin synagogue, south-eastern view. Photo by Wojtek Wasilewski

experimentation. During the spatial modelling process a spherical panorama was built and thus the synagogue's interior could be admired again: the beautifully sculpted Aron Hakodesh and its rich ornamentation can be seen from anywhere in the prayer hall's section for men, as well as from two women's balconies.

From the virtual depth the cantor's voice came forth: “...I was glad when they said to me, ‘Let us go to the house of the Lord!’... Jerusalem... to which the tribes go up, the tribes of the Lord, as was decreed for Israel, to give thanks to the name of the Lord... Pray for the peace of Jerusalem!... For my brothers and companions' sake I will say, “Peace be within you!”

Architectural design, scale model, 3D model and spherical interior panorama:

Project author – Wojtek Wasilewski

Collaboration – Michał Sroka and Piotr Opaliński

Hebrew texts proofreading – Ewa Gordon

The 1:30 model and the 3D animation are exhibited at the permanent exhibition in the Judaica Section of The State Ethnographic Museum in Warsaw.

Przeł./transl. Jan Sielicki

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Makieta synagogi w Gąbinie – przekrój. Fot. Wojtek Wasilewski
The synagogue in Gombin cross section. Photo by Wojtek Wasilewski

Zdjęcie
nie dostępne
w wersji
internetowej

Gąbin. Wnętrze sali modlitw, model 3D. Wyk. zespół projektowy
Gombin. The prayer hall interior, 3D model, by the design team

WOJTEK WASILEWSKI

*artysta rzeźbiarz, projektant mebli i wnętrz,
absolwent Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.
Jest autorem projektu opracowania i budowy
modelu makiety synagogi w Gąbinie.*

WOJTEK WASILEWSKI

*sculptor, furniture and interior designer,
Academy of Fine Arts in Kraków graduate.
Designer and creator of the Gombin
synagogue model.*

BIBLIOGRAFIA / BIBLIOGRAPHY:

*Maria i Kazimierz Piechotkowie, 1996, Bramy Nieba: Bóżnice drewniane na ziemiach
dawnej Rzeczypospolitej, Warszawa: Instytut Sztuki PAN.*

*Tekst modlitwy: fragmenty psalmu 122 w tłumaczeniu Czesława Miłosza / The prayer:
fragments of Psalm 122, English Standard Version.*